

Základy účetnictví

- Účetní období, účetní doklady a účetní zápisy
- Účetní zásady, principy a podvojnosti a souvztažnosti
- Majetek a zdroje jeho krytí v podniku
- Oceňování majetku a závazků
- Rozvaha, účty aktiv a pasiv
- Výsledek hospodaření, výnosy a náklady
- Směrná účtová osnova a účtový rozvrh
- Výkaz cash-flow
- Daňová evidence

Základy účetnictví

- **Účetnictví** lze definovat jako **písemné zaznamenávání informací o hospodářských jevech podniku**, a to **v peněžních jednotkách**.

Zákon o účetnictví rozlišuje tři způsoby vedení účetnictví:

- **Účetnictví v plném rozsahu** vedou ho všechny účetní jednotky, nestanoví-li zákon o účetnictví nebo zvláštní právní předpis jinak.
- **Účetnictví ve zjednodušeném rozsahu** mohou vést příspěvkové organizace, spolky, odborové organizace, církevní a náboženské společnosti, honební společnosti apod. dle § 9 odst. 4 Zákona o účetnictví.
- **Jednoduché účetnictví** mohou vést účetní jednotky pokud **nejsou plátcí DPH**, jejich celkové **příjmy** za poslední uzavřené účetní období **nepřesáhnou 3 000 000 Kč**, hodnota jejich **majetku nepřesáhne 3 000 000 Kč** a současně jsou spolkem, odborovou organizací apod. (viz výše).
- Další výklad bude zaměřen na **vedení účetnictví v plném rozsahu**, který se týká většiny standardních podniků a organizací.

Účetní období, účetní doklady a účetní zápisy

- **Účetním obdobím** je nepřetržitě po sobě jdoucích **dvanáct měsíců**, není-li stanoveno jinak a nejčastěji se **shoduje s kalendářním rokem**.
- **Hospodářským rokem** je účetní období, které může začínat pouze prvním dnem jiného měsíce, než je leden.
- Účetní období bezprostředně předcházející změně účetního období může být **kratší nebo i delší než** uvedených **dvanáct měsíců**.

V soustavě účetnictví účtují jednotlivé účetní jednotky (podniky) o:

- **stavu a pohybu majetku** (o aktivech),
- **o jeho zdrojích** (o pasivech),
- **o nákladech a výnosech**,
- **o výsledku hospodaření**.

Účetní období, účetní doklady a účetní zápisy

- Účetní jednotky jsou povinny **vést účetnictví správné, úplné, průkazné, srozumitelné, přehledné** a způsobem zaručujícím **trvalost účetních záznamů**.
- Účetní jednotky mají povinnost **vyhotovovat účetní doklady** bez zbytečného odkladu pro zjištění skutečností, které se jimi zachycují.

Účetní zápisy účetní jednotky provádí v rámci účetních knih:

- **deník**, v němž účetní zápisy uspořádají z hlediska časového (**chronologicky**), a jímž prokazují zaúčtování všech účetních případů v účetním období,
- **hlavní kniha**, v níž účetní zápisy uspořádají z hlediska věcného (**systematicky**),
- **knihy analytických účtů**, v nichž podrobně rozvádějí zápisy hlavní knihy,
- **knihy podrozvahových účtů**, ve kterých se uvádějí účetní zápisy, které se neprovádějí v deníku a hlavní knize.

- Účtování se provádí pomocí **směrné účtové osnovy**, která určuje uspořádání a označení účtových tříd, popřípadě účtových skupin nebo i syntetických účtů.
- Na podkladě směrné účtové osnovy jsou účetní jednotky povinny **sestavit účtový rozvrh pro každé účetní období**.

Účetní zásady, principy podvojnosti a souvztažnosti

Účetní zásady jsou ucelený soubor pravidel, které podniky udržují při vedení účetnictví, sestavování a předkládání účetních výkazů:

- **Zásada věrného a poctivého zobrazení** (fair and true view). Tato zásada je nadřazena všem ostatním.
- **Zásada účetní jednotky**
- **Zásada neomezeného trvání účetní jednotky**
- **Zásada zjišťování hospodářského výsledku v pravidelných intervalech**
- **Bilanční kontinuita**
- **Zásada objektivit účetních informací**
- **Akruální princip**
- **Zásada oceňování v historických cenách**
- **Zásada stálosti metod účetnictví**
- **Zásada opatrnosti**
- **Zásada vymezení okamžiku realizace**
- **Zásada zákazu vzájemného zúčtování**
- **Přednost obsahu před formou**

Majetek v podniku

- K zajištění podnikatelského záměru musí být podnik vybaven určitým majetkem (aktiva), o jehož stavu a pohybu účetní jednotky účtují.

Majetek může být:

- **dlouhodobý**, který slouží v podniku delší dobu, během používání se **opotřebovává** – toto opotřebení vyjadřujeme v účetnictví tzv. **odpisy**
 - **hmotný dlouhodobý majetek** (nemovitosti, movité věci s dobou použitelnosti **delší než 1 rok** a **pořizovací cenou více než 80 000 Kč**, zvířata),
 - **nehmotný dlouhodobý majetek** (SW, licence, výsledky výzkumně-vývojové činnosti, ocenitelná práva **s cenou vyšší než je minimální hranice stanovená podnikem**),
 - **dlouhodobý finanční majetek** (dlouhodobé cenné papíry vlastněné podnikem **za účelem dalšího obchodování** či uložení volných finančních prostředků do majetku),
- **oběžný**, který se používá krátkodobě a **spotřebovává se jednorázově**
 - **zásoby** (skladovaný materiál, zásoby vlastní výroby, zboží s pořizovací cenou **nižší než 80 000 Kč** a životností **kratší než 1 rok**),
 - **krátkodobý finanční majetek** (peníze v hotovosti, na bankovním účtu, krátkodobé cenné papíry **se splatností do 1 roku**),
 - **pohledávky** (krátkodobé či dlouhodobé za odběrateli, zaměstnanci atd.).

Zdroje krytí v podniku

- V soustavě účetnictví účetní jednotky účtují také o tom, **z jakých zdrojů si majetek opatřily = zdroje krytí majetku = pasiva.**

Zdroje krytí můžeme rozdělit na:

- **vlastní zdroje**
 - **základní kapitál** (např. základní kapitál individuálního podnikatele),
 - **fondy** (rezervní, ostatní, kapitálový),
 - **nerozdělený zisk minulých let,**
 - **zisk běžného roku,**
- **cizí zdroje**
 - **dlouhodobé** (bankovní úvěr se splatností **delší než 1 rok**, rezervy),
 - **krátkodobé** (bankovní úvěr se splatností **do 1 roku**, závazky vůči dodavatelům, zaměstnancům, zdravotním pojišťovnám, institucím sociálního zabezpečení, státu).
- Každá jednotlivá složka majetku se v účetnictví označuje jako **aktivum (A)** a každý jednotlivý zdroj nazýváme **pasivum (P)**.
- Součty aktiv a pasiv vyjádřené v penězích se musejí rovnat (**A = P**).

Oceňování majetku a závazků

- Všechn **majetek a závazky** pro účely účetnictví se musí **ocenit v peněžních jednotkách české měny.**

Účetní jednotky oceňují majetek:

1. **K okamžiku uskutečnění účetního případu** přičemž jednotlivé položky majetku a závazků se oceňují takto:
 - **pořizovacími cenami,**
 - **vlastními náklady,**
 - **jmenovitými hodnotami,**
 - **reprodukční pořizovací cenou.**
2. **Ke konci rozvahového dne** nebo **k jinému okamžiku,** k němuž se sestavuje účetní závěrka, přičemž také toto ocenění je účetní jednotka **povinna zaznamenat v účetních knihách.**

Rozvaha, účty aktiv a pasiv

- Jednotlivé činnosti, které účetní jednotka uskutečňuje, se v účetnictví nazývají **hospodářské operace** a jsou **doloženy různými doklady**.

Na základě těchto operací vznikají účetní případy (čtyři základní), které zachycují stav a pohyb majetku a zdrojů krytí:

- **A+, P+**, kdy např. faktura za dodaný materiál na sklad znamená A+, materiál na skladě: 20 000,- a zároveň P+, dodavatel: 20 000,-
- **A-, A+**, kdy např. úhrada faktury vydané odběratelem znamená A-, odběratel: 50 000,- a zároveň A+, bankovní účet: 50 000,-
- **A-, P-**, kdy např. úhrada faktury dodavateli z běžného účtu znamená A-, bankovní účet: 30 000,- a zároveň P-, dodavatel: 30 000,-
- **P+, P-**, kdy např. úhrada faktury dodavateli z provozního úvěru znamená P+, bankovní úvěr: 100 000,- a zároveň P-, dodavatel: 100 000,-.

Rozvaha, účty aktiv a pasiv

- Měnit rozvahu při každé hospodářské operaci je v praxi nereálné, proto v účetnictví pro každé aktivum a pasivum **existuje samostatný účet**.
- Každý účet má dvě strany - stranu „**Má dáti**“ („**MD**“) a stranu „**Dal**“ („**D**“).
- Na každém účtu jsou **zachyceny počáteční stav, přírůstky, úbytky a stav konečný**.
- Kromě těchto účtů zachycujících stav a pohyb majetku a jeho zdroje krytí existují ještě **účty výsledkové**, kde jsou zachyceny **výnosy a náklady**, a **účty podrozvahové**.
- Účet může být **aktivní**, nebo **pasivní**.
- **Počáteční stav či konečný stav aktivního účtu** se zapisuje **na stranu Má dáti (MD)** z důvodu, že v rozvaze je toto aktivum také na levé straně.
- Na stranu Má dáti (MD) se zaznamenávají také všechny přírůstky, naopak **úbytky se zachycují na stranu Dal (D)**.
- V případě **pasivního účtu** je tomu naopak.
- **Součet peněžních částek**, které jsme účtovali během účetního období **bez počátečního stavu**, se nazývají **obratem**.

Rozvaha, účty aktiv a pasiv

- Účty, na které se zachycuje účetní případ metodou podvojného zápisu, to znamená, jak na straně Má dáti, tak i na straně Dal, se označují jako **účty souvztažné**.

Souvztažné účetní zápisy mohou být:

- **jednoduché**, kdy účetní případ zapíšeme na jednom účtu na straně MD a na druhém na straně D,
- **složené**, kdy účetní případ zapíšeme na jednom účtu na straně D a na dvou a více účtech na stranu MD nebo naopak.

Výsledek hospodaření, výnosy a náklady

- Při podnikatelské činnosti vznikají i operace, u nichž dochází ke změně pouze u jedné rozvahové položky a zároveň vznikají náklady či výnosy.
- Tyto operace se účtují na **účtech nákladů a výnosů**.
- Jedná se o takzvané **účty výsledkové** a na základě jejich evidence zjišťujeme výsledek hospodaření podniku.
- **Výsledek hospodaření podniku** zjistíme odečtením nákladů od výnosů.

Výsledkem hospodaření může být:

- **zisk** (výnosy > náklady),
- **ztráta** (výnosy < náklady),
- **nula** (výnosy = náklady).

Výsledek hospodaření, výnosy a náklady

- Náklady („N“) se člení v účetnictví podle druhů, které byly při hospodářské činnosti vynaloženy na konkrétní účely.

Náklady v účetnictví jsou podle účetní osnovy **rozděleny na:**

- **spotřebované nákupy** (např. spotřeba materiálu, spotřeba energií),
- **služby** (např. opravy a udržování, cestovné),
- **osobní náklady** (např. mzdové náklady, sociální pojištění),
- **daně a poplatky** (např. daň silniční, daň z nemovitých věcí),
- **jiné provozní náklady** (např. prodaný materiál, dary),
- **odpisy, rezervy, komplexní náklady příštích období a opravné položky v provozní oblasti,**
- **změna stavu zásob vlastní činnosti a aktivace** (např. změna stavu nedokončené výroby),
- **daně z příjmů, převodové účty a rezerva na daň z příjmů.**

- **Náklady se zásadně účtují na stranu Má dáti** nákladových účtů a **souvztažný zápis je na straně Dal účtů aktiv** (při snížení stavu majetku) **či pasiv** (při zvýšení závazků).

Výsledek hospodaření, výnosy a náklady

- **Výnosy („V“)** se v účetnictví také člení podle druhů a **jsou spojeny s výstupy podniku.**

Výnosy jsou podle účetní osnovy **rozděleny na:**

- **tržby za vlastní výkony a zboží** (např. tržby za služby či zboží),
 - **jiné provozní výnosy** (např. tržby z prodeje dlouhodobého majetku, materiálu),
 - **finanční výnosy** (např. tržby z prodeje cenných papírů, úroky, kursově zisky),
 - **převodové účty** (převod provozních a finančních výnosů).
-
- **Výnosy se účtují na straně Dal** výnosových účtů a **souvztažný zápis je na straně Má dáti účtů aktiv** (při zvýšení majetku) **nebo pasiv** (při snížení závazků).
 - Náklady a výnosy se porovnávají pro sestavení nejdůležitějšího výkazu v účetnictví, tzv. **výkazu zisku a ztráty.**
 - Pro sestavení tohoto výkazu se zjišťují náklady a výnosy na „úctu zisků a ztrát“, kde náklady řadíme na stranu Má dáti a výnosy na stranu Dal.

Směrná účtová osnova a účtový rozvrh

- Při vedení účetnictví jsou účetní jednotky povinny dodržovat **směrnou účtovou osnovu**.
- V praxi existují **různé druhy účtových osnov**, v dalším výkladu budeme používat pouze **účtovou osnovu pro podnikatele**.

Základní rozdělení účtové osnovy podle tříd:

- **Účtová třída 0** – Dlouhodobý majetek
 - **Účtová třída 1** – Zásoby
 - **Účtová třída 2** – Krátkodobý finanční majetek a peněžní prostředky
 - **Účtová třída 3** – Zúčtovací vztahy
 - **Účtová třída 4** – Kapitálové účty a dlouhodobé závazky
 - **Účtová třída 5** – Náklady
 - **Účtová třída 6** – Výnosy
 - **Účtová třída 7** – Závěrkové a podrozvahové účty
-
- Jednotlivé účetní třídy se dále dělí na účetní skupiny a syntetické účty.
 - Účetní třídy mohou obsahovat aktivní i pasivní účetní skupiny.
 - **Syntetické účty** jsou buď aktivní, nebo pasivní a účetní jednotka si jejich čísla **může od roku 2003 stanovit podle svého vlastního účetního rozvrhu** (se závazným dodržením účtových tříd ze směrné účtové osnovy).
 - Veškeré účty, které účetní jednotka používá, musí být vedeny v **účtovém rozvrhu** a musí být **vedeny v rámci řádných účetních knih**.

Výkaz cash-flow

- Výkaz cash flow informuje o pohybu **peněžních prostředků** a **peněžních ekvivalentů** za určitý časový interval.
- Při jeho sestavování je třeba především podchytit přehled operací, jimiž se stav peněžních prostředků a peněžních ekvivalentů na jedné straně zvýšil a na druhé straně snížil a dále je nutno každý tento pohyb zařadit do tří oblastí:
 - oblast provozní činnosti,
 - oblast investic,
 - oblast financování.
- **Provozní činnosti** se rozumí základní výdělečné činnosti účetní jednotky a ostatní činnosti, které nelze zahrnout mezi investiční nebo finanční činnosti.
- **Investiční činnosti** se rozumí pořízení a vyřazení dlouhodobého majetku z titulu prodeje, dále činnost související s poskytováním úvěrů, zápůjček a výpomocí, které nejsou považovány za provozní činnost.
- **Finanční činnosti** se rozumí účetní případy, které mají za následek změny ve velikosti a složení vlastního kapitálu a dlouhodobých, popř. i krátkodobých závazků.

Výkaz cash-flow

- **Peněžními toky** se rozumí **přírůstky (příjmy) a úbytky (výdaje)** peněžních prostředků a ekvivalentů.
- **Peněžní prostředky** zahrnují peníze v hotovosti včetně cenin, peněžní prostředky na účtu a peníze na cestě.
- **Peněžními ekvivalenty** se rozumí krátkodobý likvidní majetek, který je snadno a pohotově směnitelný za předem známou částku peněžních prostředků (např. peněžní úložky s nejvýše tříměsíční výpovědní lhůtou a likvidní a obchodovatelné cenné papíry).
- Sestavení výkazu cash flow **přímou metodou** (pomocí příjmů a výdajů) je v účetnictví problematické, protože účtová osnova neobsahuje účty příjmů a výdajů.
- Při sestavení výkazu tzv. **nepřímou metodou** vycházíme z předpokladu, že každá hospodářská operace představující příjem či výdej peněz má vliv na jinou položku - rozvahovou nebo výsledkovou.
- Základem nepřímé metody je tedy korekce zisku běžného období, kdy se vychází z toho, že pokles aktiv a přírůstek pasiv lze považovat za zdroje (přírůstek peněz) a naopak růst aktiv a pokles pasiv působí užití zdrojů (úbytek peněz).

Daňová evidence

- Daňová evidence nahrazuje dřívější jednoduché účetnictví.
- Daňovou evidenci se musí vést, pokud má (fyzická) osoba příjmy ze samostatné činnosti a chce v přiznání k dani z příjmu uplatnit výdaje podle skutečnosti, tedy podle dokladů.
- Daňová evidence není potřeba, pokud bude osoba uplatňovat paušální výdaje, tedy výdaje procentem z příjmů.

Daňová evidence může být velmi jednoduchá, stačí jednoduše evidovat:

- příjmy a výdaje
- majetek a závazky
- **Pro evidenci příjmů a výdajů** stačí jeden sloupeček pro příjmy a druhý pro výdaje.
- **Při vedení daňové evidence majetku a závazků** záleží na podnikateli, jakou formu evidence majetku zvolí, přičemž nemusí dodržovat přísné účetní předpisy.
- Nesmí však chybět inventura majetku k 1.1. a 31.12. kalendářního roku, pro který se evidence dělá.